

De jaren 1940-1945

De dorpen Heel en Panheel kwamen de oorlogsdagen van mei 1940 onbeschadigd door⁵. Daarna hernam het dagelijks leven aanvankelijk weer min of meer zijn normale loop. De voedselvoorziening was geen groot probleem. Van de bombardementsvluchten van de Geallieerden naar Duitsland merkten de inwoners doorgaans weinig, hoewel enkele bommen op Heel terechtkwamen bij huize St. Anna. Hierbij vielen geen slachtoffers. Ook stortte op 14 februari 1943 een Canadese bommenwerper neer op het grondgebied van de gemeente.

In 1944 werd de situatie nijpender. De Geallieerde legers rukten in de zomermaanden op tot aan het kanaal Wessem-Nederweert. Daar werden zij door de Duitsers tegengehouden. Op 8 oktober hielden de Duitsers een razzia waarbij zij 62 jongens en mannen meevoerden om elders dwangarbeid te verrichten. De dorpelingen van Heel en Panheel werden op bevel van de Duitsers op 28 oktober geëvacueerd. De bewoners van de kloosters en de daarmee verbonden instellingen mochten wel blijven. Vlak voor de bevrijding van het dorp viel de SD nog binnen in huize St. Joseph. De daar aanwezige leden van de illegale verzetsorganisatie konden niet allemaal vluchten en vielen zodoende in handen van de Duitsers. Eén van hen moest dit met de dood bekopen.

Op 16 november staken de Geallieerden het kanaal over en werden Heel en Panheel bevrijd. Tot aan de bevrijding van Roermond op 1 maart 1945 bleef Heel frontgebied. In die laatste oorlogswinter vielen nog zes burgerslachtoffers door Duitse beschietingen. Veel gebouwen raakten beschadigd.

Woningbouw en andere openbare werken

Binnen de gemeente was het dorp Heel de voornaamste woonkern. Panheel was in 1943 nog een gehucht⁶. In 1946 stonden er ca. 200 huizen in de gemeente, waarvan bijna de helft boerderijen. De grootste concentratie woningen was te vinden in Heel. In de jaren vijftig bestond er nog woningnood in de gemeente, alhoewel dat met een aantal van 15 woningzoekenden in 1955 in absolute termen wel meeviel⁷. In de periode 1950-1970 werden ongeveer 120 woningwetwoningen en 350 particuliere woningen gebouwd, hoofdzakelijk aan de noordzijde van de oude kern⁸. Tegelijkertijd werden 40 krotwoningen afgebroken. In 1970 stonden er 590 woningen in de gemeente. In de periode tot 1970 werd overwegend gebouwd in de omgeving van de Heerbaan. Het bouwtempo bedroeg gemiddeld 23 huizen per jaar. In de eerste helft van de zeventiger jaren versnelde het tempo tot 58 woningen per jaar. Er werd in die periode overwegend gebouwd in de omgeving van Heerbaan en Sportveld. Na 1975 vlakke de groei weer af tot gemiddeld 33 woningen per jaar in de gebieden Reutsberg en Rozenberg. Na 1980 werden er gemiddeld 25 woningen per jaar neergezet voornamelijk in Tump en Panheel. Dit had te maken met de beperkingen die de provincie inmiddels stelde aan de woningbouw. Ook de gemeente Heel en Panheel mocht alleen woningen bouwen om te voorzien in de eigen natuurlijke aanwas. De enige overgebleven plek voor woningbouw was het Sleydal, op aangevulde gronden van de voormalige grindwinning Heel-Zuid. Dit plan had een tamelijk moeizame voorgeschiedenis⁹.

Economische ontwikkelingen

In 1945 bestond meer dan de helft van het totale grondgebied van de gemeente uit landbouwgrond. Na de tweede wereldoorlog vonden steeds minder mensen een bestaan in de landbouw. Veel kleine boeren staakten noodgedwongen hun bedrijf en gingen werken in de industrie. Kort na de oorlog vestigden een metaalwarenfabriek en een machinefabriek, die aanvankelijk maar beperkt personeel nodig hadden, zich in Panheel¹⁰. In 1960 vond 18% van de mannelijke beroepsbevolking een bestaan in de agrarische

⁵ Zie hiervoor ook Hub Beurskens, Piet Derks, *Rond de Toren. Uit de geschiedenis van Heel, van Catualium* (Heythuysen, 1990).

⁶ Inventarisnummer 631.

⁷ Inventarisnummer 670.

⁸ Inventarisnummers 628 en 674.

⁹ Inventarisnummer 674.

¹⁰ Inventarisnummer 836.